

segregatus? Ejus vita continuum est Pascha: sit ergo spiritus purus et sanctus, laus Dei perpetua, continuum iustitiae sacrificium.

VERS. 9. — SCRIPSI VOBIS IN EPISTOLA. In hac, v. 2 et 7 hujus cap., inquit Patres Graeci; in aliâ precedenti, qua deperdita est, aiunt D. Thomas et alii. Vide Estium. Ne cum fornicariis communionem habebatis.

VERS. 10. — NON UTIQUE CUM FORNICARIIS..... Explicat de quibus loquatur, scilicet non de gentilibus, quos vitare vix possētis; quia mundus plenus est hujusmodi hominibus.

VERS. 11. — NUNC AUTEM SCRIPSI VOBIS. Sed quod scripsi, intelligi volo de christianis: ita ut si quis christianus sit fornicator, aut, etc., cum hujusmodi publicis peccatoribus omnem convictum et consuetu-

men qui sacrificatus est integer perseverat et vivit. Hinc etiam Ecclesia hunc locum Apostoli, pro epistola legit in solemnitate paschali, quia ad omnes communicare praecipit; cum in primitivâ Ecclesiâ de eodem fideles quotidie manducarent, ut hic hortatur Apostolus.

Non in fermento veteri, id est, non cum fermento veteris vite.

Neque in fermento malitiae et nequitiae. Pro nequitia alii versutiam, alii, pravitatem vertunt. Augustinus malignitatem legit. Theophylactus admonet, nequitiam aliquid pejus esse, quam sit malitia. Malus enim est, inquit, quisquis male agit; nequaquam autem qui mediat et cum dolo male agit.

Sed in azymis sinceritatis et veritatis. Significare vult Apostolus, sinceritatem ac veritatem conversationis: ut, quemadmodum adnotavit Theophylactus, vita sincera et pura opponatur malitiae: vita vera, id est, hypocritae ac dolo vacans, opponatur nequitiae.

VERS. 9. — SCRIPSI VOBIS IN EPISTOLA, etc. — Ne habebatis consortium cum fornicariis. Non utique fornicariis hujus mundi, quasi dicat: Id quod scripsi, noto intelligatis universè dictum de fornicariis, ac si comprehensos velim etiam infideles, sed si is qui frater est, id est, si sit christianus, ait Ambrosius, et publice male audiat, quasi fornicator, hunc vitate.

VERS. 10. — Non utique fornicariis hujus mundi, etc.,

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad praxim redigenda.

In hoc capite duo praecipue ad praxim notanda: Primum, quod non de nostris tantum peccatis, sed et de alienis, praesertim ubi publica sunt et scandalosa, dolere et lugere debemus, tanquam de morbo et peste publicâ, nos omnes comminante.

hinc et pro aliorum peccatis orare, conteri, poenitentiam agere debemus ne et nos inficiant. Vide v. 2 et 6. Secundum, quod tota christiani vita debet esse pura, sancta; à peccatis munda, quia pascha continuum: Christus, agnus noster paschalis, immolatus est.

CAPUT VI.

1. Audet aliquis vestram habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos?

2. An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicant? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis?

dinem devitate. Eheu tempora nostra! Haec vita non sunt jam apud christianos minus communia, quam olim apud paganos; talibus modò plenus est mundus: quò fugiet, qui voluerit maledicos, aut impuros, vitare?

VERS. 12. — QUID ENIM MIHI DE IIS QUI FORIS SUNT JUDICARE? Quasi diceret, non ad me pertinet de gentilibus judicare. Qui Christi non est, nec fuit; nec ad Ecclesiam, nec ad Ecclesiae ministros pertinet.

NONNE VOS DE IIS QUI SUNT INTRA VESTRAM ECCLESIAM JUDICATIS, ET DEBITIS, SI SCANDALA FECERINT, PENIS PUNITIS?

VERS. 13. — NAM EOS QUI FORIS SUNT DEUS JUDICABIT: non Ecclesia: eos ergo Dei iudicio relinquit. Quod ad vos spectat, AUFERTE fornicarium à vobis.

id est, qui nondum facti sunt christiani.

VERS. 11. — Nunc autem scripsi vobis non commiseri; si is qui frater nominatur, est fornicator. Nominatur, inquit, id est, iudicatur, condemnatur in iudicio de fornicatione, tanquam fornicator.

Aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum hujusmodi nec cibum sumere; consortium ejus ita vobis fugiendum esse, ut nec mensam cum eo habeatis communem.

VERS. 12. — Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare? Sensus Apostoli: Quid ad me atinet, ut praeter fratres nostrae curae et potestati subjectos, etiam eos judicare velim ac punire meo decreto qui sunt extra Ecclesiam, ideoque et extra meam jurisdictionem?

Nomen de iis qui intus sunt, vos iudicatis? Nam, inquit, et qui praesunt inter vos, id est, in Ecclesiâ Corinthiorum, tantum eos, qui in Ecclesiâ sunt, iudicant ac puniunt; nempe christiani christiano: videlicet agnoscentes, ad eos qui foris sunt, potestatem suam non extendi.

VERS. 13. — Nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. Habent enim Deum iudicem, qui non relinquet impunitos; sed etiam severius in eos animadvertet.

Auferre malum ex vobis ipsis; eiecite id cœtu vestro fornicarium.

Ergo sicut Judei, ubi figuralis agnus paschalis erat immolatus, abstinebant à fermento; sic et nos, Christo vero paschali agno immolatus, à peccati fermento debemus abstinere, puri et sancti vivere.

Quia ergo Christus semper immolatus; ideo et christianus debet semper epulari in azymis sinceritatis et veritatis. Tota ejus vita pascha perenne, vita pura, vita sancta.

Quòd si hoc de omni et quolibet christiano verum est: quanto magis de sacerdote, ob epulum paschale. Vide v. 8.

CHAPITRE VI.

1. Comment se trouve-t-il quelqu'un parmi vous qui, ayant un différend avec son frère, ose l'appeler en jugement devant les méchants et non pas devant les saints?

2. Ne savez-vous pas que les saints doivent un jour juger le monde? Si donc vous devez juger le monde, êtes vous indignes de juger des moindres choses?

3. Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis secularia?

4. Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesiâ, illos constituite ad iudicandum.

5. Ad verecundiam vestram dico: Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum?

6. Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles!

7. Jam quidem omninò delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

8. Sed vos injuriam facitis, et fraudatis; et hoc fratribus.

9. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,

10. Neque molles, neque masculorum concubitatores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.

11. Et haec quidam fuitis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

12. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate.

13. Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc et has destruit: corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Dominus corpori.

14. Deus verò et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam.

15. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.

16. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne unâ.

17. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.

18. Fugite fornicationem: omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

19. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, et non estis vestri?

20. Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

In hoc cap. de duobus agit; lites damnat, et impudicitiam insectatur.

Quod spectat ad lites; primò factam exponit, non sine indignatione; deinde damnat illud ex quâcumque parte consideratum; ex parte iudicam, in primis versibus; ex parte litigantium, v. 6; ex parte litis ipsius, quòd peccatum est, v. 7, tum in laeso, qui non tulit injuriam; tum in laedente, qui fecit injuriam.

Ut hunc corrigat, et ad poenitentiam adducat; monet injustos regnum Dei non hereditaturos; hincque sumit

3. Ne savez-vous pas que nous serons juges des anges mêmes? combien plus devons-nous l'être de ce qui ne regarde que la vie présente?

4. Si donc vous avez des différends touchant les choses de cette vie, prenez pour juges les moindres personnes de l'Eglise.

5. Le vous le dis pour vous en faire confusion: est-il possible qu'il ne se trouve point parmi vous un seul homme sage qui puisse être juge entre ses frères?

6. Mais on voit un frère plaider contre son frère; et encore devant des infidèles!

7. C'est déjà certainement un péché parmi vous, de ce que vous avez des procès les uns contre les autres. Pourquoi ne souffrez-vous pas plutôt qu'on vous fasse tort? Pourquoi ne souffrez-vous pas plutôt qu'on vous trompe?

8. Mais c'est vous-mêmes qui faites le tort; c'est vous qui trompez, et cela à l'égard de vos propres frères.

9. Ne savez-vous pas que les injustes ne seront point héritiers du royaume de Dieu? et vous y trompez pas: ni les fornicateurs, ni les Idolâtres, ni les adultères;

10. Ni les impudiques, ni les abominables, ni les voleurs, ni les avares, ni les ivrognes, ni les médians, ni les ravisseurs du bien d'autrui, ne seront héritiers du royaume de Dieu.

11. C'est ce que quelques-uns de vous ont été autrefois; mais vous avez été lavés, vous avez été sanctifiés, vous avez été justifiés au nom de notre Seigneur Jésus-Christ, et par l'Esprit de notre Dieu.

12. Tout n'est permis, mais tout n'est pas avantageux: tout n'est permis, mais je ne me rendrai esclave de qui ce soit.

13. Les viandes sont pour le ventre, et le ventre est pour les viandes; mais un jour Dieu détruira l'un et l'autre. Le corps n'est point fait pour la fornication, mais pour le Seigneur; et le Seigneur est pour le corps.

14. Mais comme Dieu a ressuscité le Seigneur, il nous ressuscitera de même par sa puissance.

15. Ne savez-vous pas que vos corps sont les membres de Jésus-Christ? Arracherai-je donc à Jésus-Christ ses propres membres, pour les faire devenir les membres d'une prostituée? À Dieu ne plaise.

16. Ne savez-vous pas que celui qui se joint à une prostituée devient un même corps avec elle? car ceux qui étaient deux ne sont plus qu'une chair, dit l'Écriture.

17. Mais celui qui demeure attaché au Seigneur, est un même esprit avec lui.

18. Fuyez donc la fornication: quelque autre péché que l'homme commette, il est hors du corps; mais celui qui commet la fornication pèche contre son propre corps.

19. Ne savez-vous pas que votre corps est le temple du Saint-Esprit qui réside en vous, et qui vous a été donné de Dieu? et que vous n'êtes plus à vous-mêmes.

20. Car vous avez été rachetés d'un grand prix; glorifiez donc Dieu, et portez-le dans votre corps.

ANALYSIS.

occasionem àlia multa enumerandi enormia peccata, à Dei regno excludentia, v. 9, 10, 11, idque ideo facit, quia Corinthiorum multi tales aliquando fuerant.

§ 12. Dupliciter occurrit objectioni, quæ in supra dicta de libris fieri potest. Denique, v. 13, duas breviter offert rationes alias, ob quas christiano non expedit litigare.

In eodem v. 15, sensim sine sensu transit ad fornicationem, apud paganos habitam pro re indifferenti: sed apud christianos horrendum esse sacrilegium; quia

per eam membrum Christi fit membrum meretricis; templum Spiritus sancti pollutur; emptius Dei servus Deus, Dominum offendit per ea ipsa, quae Domini sunt.

PARAPHRASIS.

1. Fierine potest ut quis christianus, controversiam habens adversus alterum christianum, audeat apud infideles iudices litigare, potius quam apud aliquos è christianis arbitros?

2. An ignoratis quod sancti hunc mundum iudicabunt? quod si per vos mundus ipse iudicandus est; an estis indigni, qui iudicetis de minimis et frivolis negotiis?

3. An ignoratis quod ipsos angelos (scilicet apostatas) iudicabimus? quanto magis digni estis, qui de temporalibus iudicetis?

4. Si ergo de rebus huius vite controversias habeatis, eos, qui in Ecclesia sunt infirmi, constituite in iudices (potius quam ad gentiles recurratis).

5. Id ad erubescendum vestram dico vobis. Ad eum nemo est inter vos sapiens et eruditus, qui possit fratrem suum iudicare?

6. Sed christianus in christianum litigat, et hoc apud iudices infideles.

7. Jam quidem procul dubio delinquitis in hoc, quod inter vos forenses disceptationes habetis: quare non potius illatam sustinetis injuriam? quare non potius illatum damnum patimini?

8. Sed è contra vos ipsi injuriam et damnum inferitis, et hoc vel fratribus vestris.

9. An ignoratis quod iniusti regnum Dei non hereditabunt? ne erraveritis: neque scortatores, neque cultores idolorum, neque adulteri,

10. Neque qui turpia patiuntur, neque qui turpia agunt, neque qui clam rapiunt aliena, neque qui fraude, neque qui per vim rapiunt aperit, neque ebriosi, neque malefici, regnum Dei hereditate possidebunt.

11. Et quidem tales quidam ex vobis fuerunt: sed abluti estis, et sanctificati estis, et iustificati estis, Christi Domini Redemptoris nostri merito, et Spiritus sancti beneficio.

12. Omnia legibus non prohibita, mihi et vobis

Denique concudit Deum à nobis et in corpore et in animà glorificandum.

licent quidem; sed non omnia quae licent, expediunt: quasi diceret (esto lites liceant, non tamen expediunt: esto etiam liceat coram ethnicis litigare): Non expedit, ne sub eorum redigamini servitute.

15. Adde quod esca, res vilis, ventri sedando destinata; et venter, pars ignobilis, cibis coquendis destinata. Adde quod Deus utraque destruet, seu eorum usum brevi abolebit: non expedit ergo propter haec vilia, et brevi desitura, litigare. Porro corpus non sic fornicationi destinatum est, sed Domino consecratum (cujus est membrum), et Dominus corpori datus est caput (et hoc in aeternum).

14. Deus enim, qui Dominum suscitavit, et nos per suam omnipotentiam suscitabit, ut in aeternum Christo, capiti nostro, uniamur.

15. Si nescitis, sanè scire debetis, corpora vestra esse Christi Domini membra: ergone tollens membra quae Christi sunt, tradam ea meretrici? Absit hoc sacrilegium.

16. Illud tamen committit fornicator christianus, quia adherens meretrici, fit unum cum ea corpus, juxta illud quod Scriptura dicit, Genes. 2, erunt duo per carnalem unionem, una caro.

17. Qui autem Deo charitate conjungitur, fit unus cum eo spiritus.

18. Sacrilegam ergo horrete, et fugite fornicationem. Omne aliud peccatum, quod ordinariè committunt homines, extra ipsorum corpus est (non peccant in corpus suum): fornicator autem in proprium corpus suum peccat, quod ex Christiano et divino facit meretricium et bestiale.

19. An ignoratis corpora vestra esse templum Spiritus sancti, qui habitat in vobis, et quem accepistis à Deo.

20. Denique scire debetis quod vestri juris non estis: etenim empti estis pretio magno, sanguinis Jesu Christi; itaque glorificate, et portate Deum in corpore vestro.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — *Audet aliquis vestrum*..... Corinthios reprehendit, quod apud iudices paganos litigent, non sine magno Evangelii dedecore. Ac primò factum exponit: *Audet aliquis*... Exprobrantis, et ex indignatione mirantis locutio. Quasi diceret: Fierine potest ut quis christianus, controversiam habens adversus alterum christianum, audeat apud infideles iudices fratrem suum in jus vocare? potius quam aliquem, aut aliquos è fratribus arbitros eligere, qui rem pacificè, et cum charitate componant? Haec repre-

VERS. 1. — *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos*: Puta fratrem sive christianum iudicari, id est, iudicio experiri, ju-

hensio cadit in actorem, qui fratrem suum ad ethnicorum tribunalia trahebat: ne enim qui vocabatur in jus, legitimam iudicem vitare poterat.

ARTO IXOGOS. Ethnicis sunt iniqui; tum quia fide carent, quae vivit justus; tum quia carent verà religionem, et consequenter Deo non reddunt quae debent. Iniquos autem expressè vocat eos, ut insinuet quod immerito jus ab eis quaratur. Quasi diceret: Iniqui sunt; quomodo jus reddent vobis? Deo non reddunt quae debent; quomodo quae sua sunt, hominibus red-

dicio contendere apud iniquos, puta apud gentiles infideles: iniquos enim opponit sanctis, cum ait:

Et non apud sanctos? Graecè, *sub sanctis*, id est,

dent? Qui in Deum iniquus est, et in homines erit iniquus. Christiani è contra sancti sunt, quia veram fidem ac religionem habent; et quia per Baptismum sanctificati sunt: hinc equi in Deum et in homines. Illae praestat infimum et minus eruditum christianum habere iudicem, quam apud infidelem eruditissimum litigare: justus iustitiam reddit.

VERS. 2. — *AN NESCIIS QUONIAM SANCTI*... Factum v. 1 expositum damnat, quia divinae fidelium auctoritati derogat.

AN NESCIIS QUONIAM christiani, Christi membra, cum Christo capite suo, mundum universum iudicabunt? Sancti mundum iudicabunt, approbando sententiam Iudicis. Apostoli, eisque similes, Christi assessores, sententiam proferent; non ore, sed spiritu, ait et explicat D. Thomas.

ET SI IN VOBIS... id est, si per vos mundus ipse et homines mundani quoad aeterna sunt aliquando iudicandi: quomodo horum hominum iudicia queritis? quasi vosmetipsos indignos arbitremini, qui de minimis, caducis et frivolis negotiis iudicetis: qualia sunt ea, ob quae litigatis. Mundi iudices cum sitis, cur à mundo iudicari mavultis, quam à fratribus vestris, ad concordiam charitative redire?

VERS. 3. — *NE SCITIS QUONIAM ANGELOS*..... Crescit oratio; quasi diceret: Parum est vos hominum iniquorum iudices esse cum Christo: angelos ipsos iudicabimus: bonos quidem laudis et approbationis iudicio: malos verò damnationis et exprobrationis iudicio. Una est Ecclesia Christi, ex angelis et hominibus conflata; unum est omnium caput, unus Iudex Christus Dominus: angelos ergo iudicabit et homines. In hoc Christi iudicio augebitur sanctorum angelorum accidentale praemium, ex praemio sanctorum hominum quos illuminarunt. Malorum autem angelorum augebitur poena, ex poena hominum per eos seductorum, ait D. Thom. hic. Addi potest quod multo magis augebitur eorum poena, ex gloria sanctorum hominum, à quibus ipsi victi sunt, et qui tunc de ipsis triumphabunt, quasi victores de victis. Omnes ergo sancti iudicium Christi de sanctis angelis laudabunt et glorificabunt: at praeterea demonum virores, eis tanquam victis, vilibus, à Deo contemptis, et in aeternum proiecitis, insulta-

fidelibus seu christianis. Quos sanctos appellat, eo quod Ecclesia fidelium sancta sit; etsi non singuli quique sancti.

VERS. 2. — *An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt?* Sanctos assumendos esse iudices suadet Apostolus, ex eorum dignitate: quae tanta est, ut etiam mundum, scilicet reliquum, hoc est, totum genus infidelium et reproborum sint iudicaturi. Quod fiet in extremo iudicio, ubi boni malos iudicabunt non solum comparatione, verum etiam approbatione sententiae divinae.

ET SI IN VOBIS IUDICABITUR MUNDUS, indigni estis qui de minimis iudicetis? q. d.: Si per vos christianos et sanctos iudicabitur totus mundus, quanto magis per vos, quasi arbitros, minimae vestrae lites componi debent?

VERS. 3. — *Nescitis quoniam angelos iudicabimus?* Amplificatio est ejusdem argumenti sumpti ex dignitate Iustanorum, qui non solum iudicaturi sint

S. S. XXIV.

bunt, et exprobrabunt quod homines, fragili carne vestiti, steterint in veritate, cadentibus angelis. Illic igitur tuam, o christiane, dignitatem agnosce: mundi, demonumque iudex futurus es: cum ergo tanta sit in caelis auctoritas tua, ne vilesas in terris. Mundi iudex, ne mundo subiciaris; ne mundanis inbies, mundo ne inlaetreas, de mundanis ne litiges, mundanorum hominum opiniones et iudicia ne queras. Demonomum iudex, demoni ne obtempres unquam; demones constanter vince, quibus in lavacro renuntiasti; ut aliquando toto spectante mundo, victos traducas palam, et triumphes illos in Christo. Ex Coloss. 2, v. 15.

QUANTO MAGIS SECLARIA. Graecè: *Βουρετα, res huius vitae*, res ad victum, vestitum, etc., pertinentes, id est, quanto magis digni estis, qui de temporalibus, scilicet de pecuniis, de agris, etc., iudicetis. Cum mundum et angelos ipsos sitis iudicaturi quoad aeterna, quam indignum est vos apud paganos de rebus caducis litigare et iudicari!

VERS. 4. — *SECLARIA IGITUR IUDICIA*..... Ex supra dicta christianorum auctoritate iudicaria concludit, quod infimus christianus sit rebus secularibus iudicandis superior et nimis idoneus. Si ergo de rebus huius vite controversias aliquas habeatis, contempribiles, Graecè, *μητιλι factos*, id est, abjectos, contemptos; eos qui in Ecclesia infirmi sunt et minimi estimantur, constituite in iudices. Graecè, *αδολογες, sedere facialis*; scilicet ut iudicent tanquam arbitri, potius quam ad gentiles iudices recurratis. Illos vult bona, christianum contentionem non merentur, cuius sollicitudo continua debet esse de aeternis: Porro unum est necessarium. Quod si tamen aliqua inter christianos oritur controversia, praestat arbitros ab eis eligi, quam apud iudices litigari. Praestat arbitros minimis eruditiss, sed sanctiores et aequiores eligi, quam ad iudices eruditiores, sed minus equos recurri.

VERS. 5. — *AD VERECUNDIAM VESTRAM INCO*... Monet quod hoc dicat, non stabiens, quasi velit tales de facto iudices, contemptos et imperitos eligi: sed ut vos, o Corinthii, pudore suffundam, eo quod ad gentiles recurratis, quasi non sint apud vos sapientes et periti, qui litigia vestra possint componere.

mundum, id est, homines, verim etiam angelos: utique malos, id est, demones; quia sancti victores demonis in hac vita fuerunt, hinc pro praemio in iudicio militiam ejus, superbiam, et imbecillitatem coram toto mundo traducet, et quasi victo, vili, contempribili, à Deo projecto, et in aeternum damnato insultabunt: uti et Christus, ad Coloss. 2, v. 15; quae res demonibus superbissimis maxima et molestissima poena erit.

Quanto magis secularia, scilicet negotia, quae ad communem hominum usum pertinent, subaudi, digni et apti sumus iudicare!

VERS. 4. — *Secularia igitur iudicia si habueritis*. Proinde iudicia siquidem habueritis de his quae ad vitam usum atinent.

Contempribiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum, potius quam gentiles iudices, sive arbitros constituite ad iudicandum. Ita Theodoretus.

VERS. 5. — *Qui possit iudicare inter fratrem suum?*

(Quinse.)

SIC NON EST INTER VOS SAPIENS, id est, adeone nemo est inter vos sapiens et eruditus, qui possit fratrem suum iudicare? GRÆC., οὐκ ἐστὶν, ne unus quidem.

VERS. 6. — SED FRATER CUM FRATRE..... id est, christianus in christianum, membrum Christi in aliud Christi membrum. Ecce malum ex parte litigantium.

ET HOC APUD INFIDELLES. Ecce aliud malum, ex parte iudicium, ad quos, non sine Ecclesie contemptu et scandalo, recurrunt. Postquam factum initio expostum damnavit ex parte iudicium, damnat et ex parte litigantium; illud in seipso tandem damnatur. Sed quod diceret Paulus, si filios in parentes, etc., si monachos in abbates, etc., si sacerdotes in episcopos cerneret litigantes, et hoc apud laicos et seculares?

VERS. 7. — JAM QUIDEM OMNINO DELICTUM EST... Litem ipsam in se considerat damnat quasi delictum. GRÆC., ἡμαρτία, delictum, defectus, minoratio, a verbo ἡμαρτάνω, succumbo, celo, vincor, frangor. Itaque ἡμαρτία significat hic quandam animi impotentiam et imbecillitatem, quæ Corinthiis iræ vel lucri cupiditate succumbentibus, inter se litigabant. GRÆC.: Jam quidem igitur omnino minoratio in vobis est. SYR.: Jam itaque vosmetipsi culpæ obnoxii estis, etc.; audaciam superbius vocavit ad infideles iudices recursum; hic delictum vocat ipsam Corinthiorum litigatæ.

Mens sancti Pauli circa lites.

Jam quidem omnino delictum est. Non dico, quod iudices ethnicos adatis; sed hoc ipsum quod iudicia, seu lites habeatis. Et quia pars læsa poterat dicere, injuria sum affectus, hæc ejus excusationem rejicit dicens: Quare non magis injuriam accipitis?... Sic itaque litem ipsam Corinthiorum damnat, ut et lites et litigantis excusationem non admittat. Ita D. Paulum explicat et intellexit D. Augustinus, in Enchirid., cap. 78. Ita D. Thomas, ad delictum vobis imputator, quod post conversionem vestram iudicia habeatis inter vos, inter quos scilicet debet esse pax, etc. Ita ante omnes D. Chrysostomus, qui quadruplum hic crimen agnovit: Primum noscere injuriam ferre; secundum injuriam facere; una pars enim alteri facit injuriam; tertium ad iniquos recurrere; quartum in fratrem litigare; sicque fraternam charitatem cum scandalo ledere.

Sed iniques, peccatumne est christiano litigare, seu in iudicio sua repetere? Respondet D. Thomas, post glossam, 1° perfectis, quibus nihil est proprium, peccatum est, si quid in iudicio repetunt, quasi proprium: licet tamen eis in iudicio repetere, ea que sunt communia; hoc enim, inquit, est opus charitatis, defendere, vel recuperare res pauperum.

2° Omnibus peccatum est ob tria: 1° ob causam ex solvandi, et fratrem, hoc est, inter fratres, puta christianos litigantes.

VERS. 6, 7. — Sed frater cum fratre iudicio contendit... Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habeatis inter vos, q. d.: Imperfecto, dejecto, impotenti animi est in vobis, quod scilicet iræ, lucri, contentioneque affectu vincimini, et quod nihil pati et sullenre potestis.

quæ quis iudicium habet; si ex cupiditate et avaritia; 2° ob modum iudicii, si cum contentione et detrimento pacis iudicium prosequatur; 3° ob perversionem iudicii, si injuste et fraudulenter in iudicio procedat; 4° ob scandalum.

3° Ex charitate licet sua in iudicio repetere; si sic in iudicio procedatur, ut nihil fiat contra iustitiam, et contra charitatem. Quod quia factum difficillimum; plerumque enim lites, non ex charitate, sed ex inordinato rerum temporalium amore, suscipiuntur: plerumque ex litibus nascuntur plurima contra charitatem peccata; sinistra suspiciones, odia, obreccationes, vindictæ, etc., plurima contra iustitiam, fraudes, doli, falsitates, calumnie. Adde temporis iacturam, mentis distractionem, salutis ob temporalia negligentiam, Dei oblivionem.

Hinc concludi debet quod his quidem non sit in se quid malum: sed infinita propemodum mala secum trahit; ita ut sit inexhausta malorum et criminum incaultis abyssus. Itaque christianus obediat Christo dicenti, Math. 5, 40: Et, qui vult tecum in iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et Luca: Ab eo qui auferi tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.... Et: Qui auferi que tua sunt, ne repetas. Hæc præcepta Domini, ait D. Thomas, non sunt semper observanda in executione opere, sed semper sunt habenda in preparatione animi; ut scilicet simus parati hoc facere, vel sustinere, potius quam aliquid agere contra charitatem fraternam.

QUARE NON MAGIS INJURIAM ACCIPITIS?... Hoc Apostolus parti læsæ dicit. Duabus enim ex causis nascuntur lites: vel quia personæ ledunt honorem; vel quia damnum aliquod in temporalibus inferunt. Quare non potius injurias personæ illatas, et damna in temporalibus facta patienter sustinetis, quam ut iudicio contra inferentem, vel injuriam, vel damnum contentemini? Si crimen est injuriam non ferre; quanto magis injuriam facere! ait D. Chrys.

VERS. 8. — SED VOS INJURIAM FACIETIS... Hoc parti læsenti dicit; sed vos ipsi et injuriam et damnum inferitis, et hoc FRATRIBUS, quod crimen agere!

VERS. 9. — AN NESCIITIS QUIA INIQUIT. GRÆC., ἰνυσσῆς; id est, qui iustitiam aut injuriam faciunt, REGNUM DEI HEREDITATE NON POSSIDEBUNT. Ita ex D. Paulo delictorum discrimen; delicti quidem, non patientem injurias accusavit, sed de eo non dicit quod de facientibus injuriam hic affirmat. REGNUM DEI non possidebunt.

NOLITE ERRARE. Præfatio Paulo solita in rebus majoris momenti, quas vult observari et retineri.

NEQUE FORNICARI... Multa gravia enumerat peccata à Dei regno excludentia: neque scortatoribus, neque

Quare non magis injuriam accipitis? id est, damnum patimini, ut deest christianos novos in tanta pietate, primo fervore, pietas et perfectionis professionis. Apostolus hic non iudicium taxat, sed primo, impatientiam litigantium; secundo, quod fratribus, id est, christianis, injuriam faciunt.

VERS. 8, 9, 10. — Sed vos injuriam facietis... An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt?... Neque

cultores idolorum, neque adulteri. VERS. 10. — NEQUE MOLLES, qui turpia patiuntur, aut Theophyl.; scortia mascula; seu catamiti; aut Menochius et alii. Plerique tamen per molles intelligunt sui ipsius corruptores, per voluntariam pollutionem.

NEQUE MASCULORUM COCUBITORES: sodomitæ, qui turpia et infanda agunt; neque virgines, qui clam rapiunt aliena; neque AVARI, qui fraude et dolo proximum suum circumveniunt; neque RAPACES, qui per vim rapiunt aperte; neque EBRIOS, neque MALEDICI. Minora peccata hic cum majoribus conjungit, quia non de supplicio hinc agitur; sed de regni amissione, è regno autem pariter excludunt, ait Theophyl.

REGNUM DEI POSSIDEBUNT, GRÆC., hereditabunt. SYR., hereditate non possidebunt. Hereditas filiorum est, non spuriorum: hereditas ergo Dei, ad Dei filios, Deo similes, sanctos, justos, castos, omnibus ex charitate benefacientes, atinet; non ad injustos, impudicos, malos et nequam, Deo in omnibus assimiles et oppositos. Hinc in Scripturis tam sæpe memorer, ut Deo similes simus? Sancti estote, quia sanctus sum, etc. Estote perfecti sicut et Pater vester celestis, etc. Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, etc. Nostra cum Deo in moribus temporalis similitudo pariet eternam nostram cum Deo in gloria similitudinem. Similitudo per gratiam producit similitudinem in gloria; gratia semper gloriæ. Omnia Dei præcepta ad hanc temporaliter in moribus similitudinem tendunt, seu ut similes sancti, justi, casti, etc., sicut Deus sanctus, justus, etc., est; ut scilicet in æternum Deo similes simus in gloria, illius regni heredes, beati tudinis socii, gloriæ consortes. Semus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Erimus omne quod est, fruamur omni bono, quod est et quo fruatur ipse; o beatam hereditatem! o lertique, quaterque felicem omnibus boni fructuonem! Vide corollarium pietatis.

VERS. 11. — ET HÆC QUIDAM... id est, et quidam ex vobis tales quidem fuerunt. SED ABULTI ESTIS: scilicet, his peccatorum sordibus per lavacrum regenerationis, et per penitentiae lacrymas: et non abluti tantum; SED SANCTIFICATI ESTIS, id est, veram adepti estis animæ sanctificationem, per internam Dei gratiam vobis infusam.

SED JUSTIFICATI ESTIS, id est, per eandem gratiam, veram estis iustitiam consecuti.

molles, neque masculorum concubitores, etc. Non est aliud regnum Dei quam vita æterna nobis in Scripturis promissa.

VERS. 11. — Et hæc quidam fuisse, sed abluti estis. Per abluitionem intelligi potest vel ipse baptismus, qui est ablutio corporalis et exterior, vel baptismus effectus qui est ablutio spiritualis et interior, quam exterior illa significat.

Sed sanctificati estis, id est, puritatem consecuti, ita ut jam verè et coram Deo sancti sitis. Nam sanctitas non solum significat abstinentiam sordium, verum etiam munditiam sanctorum positivam et inherenter, quæ quis applicat ad Deum; quemadmodum iustitia significat rectitudinem.

Sed justificati estis, id est, veram iustitiam adepti, quæ non aliud est quam interioris hominis rectitudo, principaliter sita in conformitate mentis ad legem Dei.

IN NOMINE DOMINI nostri Jesu Christi, id est, Christi merito Redemptoris nostri: ipse enim est causa meritoria nostre justificationis; et Spiritus sancti beneficio; ipse est nostre sanctificationis auctor. Gratiæ ergo æternas Domino Jesu Christo, qui nos lavit in sanguine suo, peccatorumque nostrorum purificationem fecit in eodem sanguine. Gratiæ æternas Deo, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum... qui nos gratificavit in dilecto Filio suo: in quo habebitis redemptionem per sanguinem ejus; remissionem peccatorum secundum divitiis gratiæ ejus.

VERS. 12. — OMNIA MIHI LICENT... Occurrit objectioni duplici, quam contra superioris dicta, Corinthii facere poterant.

1° Contra v. 7 poterant objicere: Nonne fiet sua in iudicio repetere? cur ergo dicit: Jam quidem omnino delictum est in vobis, etc.

2° Contra verum primum objicere poterant: Nonne sua repetere licet, coram legitimis iudicibus; quoniam ethnicis? cur ergo nos accusas audacia? etc.: Audet aliquis vestrum... Huic utrique objectioni occurrens respondet; prima quidem, fatendo quod fecerit, seu nullâ lege sit prohibitum; sed non expedit, inquit. Omnia mihi licent, id est, omnia, legitimum non prohibita, mihi et vobis licent quidem; sed non expediunt omnia que licent. Quasi diceret: Non invehor in lites, quasi per se male sint, aut legitimum prohibita; sed quia non expedit, ut luensque probavi. Secundâ objectioni respondet, eadem verba repetens: Omnia mihi licent, quasi diceret: Licet coram ethnicis etiam iudicibus sua repetere: hoc nullâ quidem lege prohibetur. Sed statim ut ab hoc faciendo absterat, novam, specialem et præcipuam rationem offert, ob quam non expedit.

SED EGO SUB NULLIUS REDIGAR POTESTATE: quasi diceret: Esto, liceat, non expedit tamen vobis, he sub iniquorum iudicem potestate redigamini; forte, non sine fidei vestre periculo: etenim timendum ne vos avertant ab eâ, ob temporalia. Sed quare D. Paulus hæc ita vagè, concisè, obscurè, et sub suo nomine dixit? Fortè, ne clarior loquens, potestates et magistratus lederet, videreturque eorum jurisdictioni obtreare; et ne, si hæc ejus Epistola ad eorum notitiam perveniret, Evangelio noceret. Quidquid sit, constans est Apostoli doctrina: Subditi estote omni humane

Talem prorsus esse, quæ quis à peccatis ad Deum verè conversus, accepta coram remissione, novum induerit hominem, atque ita mente renovatus ambulet in novitate vite, et in observatione mandatorum Dei.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Sensus: per meritum Domini ac Redemptoris nostri Jesu Christi. Tota namque justificatio et renovatio nostra à principio usque ad finem et consummationem, ascribenda est merito spiritus Christi.

Et in Patri Deo nostri, id est, virtute Spiritus sancti à Deo nostro procedentis. Huic enim auctori ea que ad sanctificationem nostram pertinent, peculiariter in sacris Litteris ascribi solent.

VERS. 12. — Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, quasi dicit Apostolus: Repetere sua in iudicio licet quidem, quantum sit implicitur non est probi-

creatura, site regi...; sicut dicitur...; sive magistratus... coram eis vocati, comparete; interrogati, respondete: sed si qua sit inter vos de secularibus controversia, infimum christianum eligite in arbitrum, potiusquam ad ethnicos iudices recurratis, ob multas iam allatas rationes; sed presertim ne sub eorum servitate redigamini, cum magno vestrae salutis periculo.

VERS. 13. — ESCA VENTRI, ET VENTER ESCIS: duas alias rationes paucissimis verbis adfert, ob quas litigare prostris non expedit. Primam desumit ex vitiate rerum, ob quas litigatur. *Esca*, res vilis, ventri sedando destinata; et *venter*, pars ignobilis, escis coquendis destinatus, quasi diceret: Vobis christianis, ad Dei regnum hereditate possidendum vocatis, non expedit inter vos lites habere; propter res, quae ad escam et ad ventrem ferè tendunt omnes. Secundam desumit à brevitate durationis illarum.

DEUS AUTEM ET HUNC ET HAS DESTRUIT. DEUS utraque et ventrem et escas destruit: id est, eorum usum abolit; usus enim eorum cessabit in morte; post resurrectionem erimus sicut angeli Dei, non comedentes, sicut nec nubentes. Haec dicuntur, ut harum rerum contemptus ingeratur; quasi diceret: Haec in se villa, et brevi desitura spernite, aliis relinquit; vos vero filii Dei, aeterna, divina, aeternitate, curate, prosequimini totam mentis sollicitudine et toto cordis affectu. Deus cordis mei! O Deus totius cordis mei! totum cor meum ad te trahere; totum cor meum ad te sursum leva; nullaque pars ejus à te diffluens, trahatur in terram, inheret terrae!

CORPUS AUTEM NOS FORNICATIONI... GRÆC., *et corpus*, etc.; SYR., *porro corpus non fornicationi*, etc., cum puncto precedente; ita ut incipiat phrasim: Porro, etc. Cap. 5, de enormi impudicitia agit, et quae talis erat, *qualis nec inter gentes*.... Haec de simplici fornicatione, et quidem inter gentes valde frequenter;

bitum, nec per se malum: non tamen expedit ob causas supra dictas. Anselmus et S. Thomas referunt hanc sententiam ad superiora de iudicis: quasi dicitur: Haec contra iudicia dixi, non quasi illicitum sit ex se in iudicio sua repetere, sed quod nihil nisi aliorum, maxime iudicium, advocatorum, procuratorum, maxime iudicium, potestatem vos redigi.

Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Sensus est: Multa mihi licent, quae tamen facere nolui, ne redigar sub alienam potestatem, id est, non patiar me propter res pecuniaras ac temporales, velut essem sub earum potestate, vel abstrahi, vel distrahi, quominus liberè et absque impedimento serviam Deo. Quod non potero, si tempus et cogitationes impendantur libitibus. Pro quo sensu notandum est, Apostolum fideles passim invocare ab impudicis curarum huius seculi: quò sint expeditiores ad serviendum Deo.

VERS. 15. — ESCA VENTRI (scilicet destinata est, *ascus*), ac *venter escis*, q. d.: Cur lites suscipitis ob temporalia, quae ferè ad escas et ventrem tendunt? *Esca* enim res caduca est et vilis, ad hoc facta ut in ventrem proficiatur: *venter* autem vilissima pars hominis tantum est ad hoc, ut escas coquat, digerat, egerat, corruptat, estque vas sordium: et tam esca quam *venter* peribunt, quia in morte fiens esca vermium: et licet *venter* resurgat, non tamen amplius escas admittit.

et ab ipsis etiam philosophis habità pro indifferenti. Ne igitur Corinthii, à gentilibus philosophis seducti, putarent idem de fornicatione, ac de libitibus esse; scilicet, licere quidem, sed non expedit; inter utrumque discrimen ostendit Apostolus, dicens:

CORPUS AUTEM NOS FORNICATIONI, scilicet destinatum est, sicut *venter escis* coquendis; quasi diceret: Non ideò formatum est corpus nostrum, ut fornicationi vacet: sed ut famuletur Domino: SED DOMINO; ET DOMINUS CORPORI, id est, corpus nostrum Domini est, ut membrum ejus, et Dominus nostri corporis est, ut caput illius: nostrum ergo corpus Domino capiti nostro castè et sanè debet famulari, non vero fornicationi vacare. Haec primam rationem nota avertentem à fornicatione. Domini est corpus nostrum, et Dominus est nostri corporis: membrum sumus Christi Domini; Christus autem Dominus corporis nostri caput est: haec relatio capitis ad membrum, et membri ad caput, infert castitatis obligationem. Sicut Christus datus est caput corpori nostro, ut illud sanctificet et regat; sic corpus nostrum datum est Christo, ut illi castis et sanctis moribus deserviat.

VERS. 14. — DEUS VERÒ ET DOMINUM RESUSCITAVIT, ET NOS... Ne putarent etiam hanc relationem temporalem esse, et brevi desitaram, scilicet, in morte, sicut tunc desinet relatio ventris ad escas, et escaram ad ventrem, de qua versu precedente, affirmat aeternam fore hanc nostri cum Domino relationem, quia, sicut Deus Christum Dominum crucifixum et mortuum resuscitavit à mortuis, sic et nos ad vitam aeternam, per suam omnipotentiam suscitabit, ut in aeternum illi, tanquam capiti nostro, uniamur. Christo itaque, in aeternum nostro capiti et Domino, dignè, id est, sanctè et castè servendum: omnis impudicitia christiano fugienda, horrenda; nec nominetur in nobis.

VERS. 15. — NESCIITIS QUONIAM CORPORA VESTRA. Clarius explicat supradictam relationem, et infirmam

Deus autem et hanc et has destruit, abolit, in morte et resurrectione, ut scilicet non sit amplius *venter escaram*, qui *escis* pascat, nec *escis* sit *ventris*, ut *ventrem* inescant et impleant. Filii namque resurrectionis, quia *venter* cum cæteris membris restituitur, sicuti neque *nubent*, neque *nubentur*, ita nec comedent nec bibent; sed *erant* sicut *angeli Dei* in caelo, Math. 22. Si igitur haec abolenda sunt, quia usum non habent nisi temporarium; non debet me eorum servum reddere, etiam cum periculo, ne me propelet in fornicationem.

Corpus autem non fornicationi (destinatum et datum est, ut fornicemur), sed ut Domino casto corpore serviamus, Christumque ut caput castis et sanctis moribus sequamur. Ita Anselmus et Chrysostomus.

Et Dominus corpori, Christus scilicet corpori nostro datus est in caput, ut illi quasi immineat; q. d.: Ergo corpora nostra non fornicationi, sed Christo capiti quasi membra, pure servire debent, semperque caput sumum Christum, Christique puritate amulari.

VERS. 14. — Deus vero et Dominum suscitavit, etc. Queniamdodum, inquit, Deus Christum Dominum resuscitavit à morte ad vitam immortalitatem; ita et nostra corpora donabit immortalitate: ut ipsa quidem semper vivant, cesset autem usus membrorum ad ea quae sunt huius corruptibilis vite, per virtutem suam.

VERS. 15. — Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Vos ipsi enim, ac consequenter corpus

Christi Domini, capitis Ecclesiae, unionem cum corporibus nostris, ut christianam omnem pressius urgeat ad fornicationem cum horrore fugiendam; utpote, quae Christo Domino, capiti nostro, sacrilegam inferat injuriam. Si nescitis, sanè scire debetis corpora vestra esse Christi Domini membra. Sic Deus ipsum dedit caput Ecclesiae, ut sit et singulorum fidelium caput: Ecclesia mysticum Christi corpus est; singuli christiani, Christi membra, tum animà, tum corpore, quia Christus integram nostram assumpsit naturam, et spiritalem et corpoream. Licet enim Christus Dominus sit caput nostrum, praecipue ratione animae, cui fidem, gratiam, vitam spiritalem et divinam inspirat; secundario tamen nostrum etiam caput est respectu nostrorum corporum, quae sunt animae nostrae instrumenta, è quibus largitur vim et facultatem, quà facilius animae imperanti pareant. Ad hoc attende, o christiane! Christus caput tum est: tu Christi, capitis Ecclesiae, membrum: de te, in Baptismo et per Baptismum, tam verè dicere potest Christus: Hoc est corpus meum mysticum, scilicet et adoptivum; quam in Eucharistia: Hoc est corpus meum, naturale, per transubstantiationem. Haec concepta et seriò attentè veritate, concipe et horre fornicationis et omnis impudicitatis sacrilegam enormitatem.

TOLLENS ERGO MEMBRA CHRISTI, FACIAM... Ergone tollam membra, quae Christi sunt, ut ea meretrici tradam?

Adsit, inquit; hoc sacrilegium horres; reverè tamen fit per fornicationem, ut probant sequentia.

VERS. 16. — AN NESCIITIS QUONIAM QUI ADHERET MERETRICI... GRÆC., *qui agglutinatur meretrici*, sit unum corpus cum ea: *Erunt enim*, inquit Scriptura, Gen. 2, 24, duo in carne una, id est, duo, per corporum unionem sunt una caro. Quod non nimis physicè verum est de meretrice, quam de conjuge; licet enim actus externi conjugum et fornicantium valde differant in genere moris; conjugum enim actus sunt virtutis, justitiae; et temperantiae, actus autem fornicantium sunt vitii, immunditatis, luxuriae, et animae vestra, estis membra Ecclesiae Christi. Pulchre S. Augustinus, serm. 18, in hoc Apostoli verba: *Vita, inquit, corporis anima est; vita animae Deus est. Spiritus Dei habitat in anima, et per animam in corpore, ut et corpora nostra templum sint Spiritus sancti, quem habemus a Deo*...

Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. Ostendit gravitatem peccati ejus qui fornicatur, ut qui Christum caput suum contemtelè afficiat, dum membra ejus ad fornicationem prostrat, faciendò ea membra meretricis seu fornicariae molitoris. Quod quidem summopere debet religere christianus.

VERS. 16. — AN NESCIITIS QUONIAM QUI ADHERET MERETRICI, etc., unum corpus, per corporum unionem et communicationem, ut sicut mercatores in societate unum habent opes, quia communes, sic fornicarii unum habent corpus, quia utriusque corpus est utriusque commune, ac Cajetanus; et sic sunt duo in carne una, id est, duo sunt una caro. Quasi dicat, è duobus fiet velut unus homo, non spiritalis, sed carnalis et quasi totus caro.

VERS. 17. — Qui autem adheret Domino (cum eo fit et) est unus spiritus. Sensus: Qui fide et charitate Christo Domino sese agglutinavit, is quodammodo fit unus cum eo spiritus: nimirum conjunctione spiritus

sunt actus libidinis et vitii; non differunt tamen secundum speciem naturae, ut ait hic D. Thomas.

VERS. 17. — QUI AUTEM ADHERET, GRÆC., *agglutinatur Domino*, id est, qui casto corpore et animo adheret Domino, unus cum eo fit spiritus, unus scilicet, consensus et gratia.

Notandum ad mores.

Paucis verbis possunt hi tres ultimi versus in formam redigi. Horrendam prostris sacrilegium est Christi Domini membra in infamis meretricis membra commutare; hoc tamen facis, o christiane quisquis sis, qui fornicaris; quia Christi membra cum sis per Baptismum, fis per fornicationem membrum et corpus meretricis: juxta illud Genes. 2, 24: *Erunt duo una caro*, unumque corpus. Hoc sacrilegium horres; horre ergo et cum horrore fugito fornicationem, per quam membra Christi fiunt membra meretricis, et filii Dei fiant filii diaboli. Hoc sacrilegium fugere non contentus, dilige Deum, adhaere Deo; per charitatem agglutinare Deo, fies unus cum Deo spiritus; omnium Dei bonorum particeps et consors. Ad hanc cum Deo unionem invitât Apostolus; quasi diceret, sursum corda, o filii Dei, Patrem vestram diligite; ipsi casto amore adhaere, ut unus sitis cum eo spiritus.

VERS. 18. — FUGITE FORNICATIONEM. Cætera vitii puniendo vincuntur; sola libido fugiendo vincitur; fugiendo scilicet, occasiones, aspectus, colloquia, consortia.

OMNE PECCATUM, QUODCUMQUE FECERIT... Aliud aert argumentum impudicitiae fugiendae; ductum à contumelia, quam fornicator infert corpori suo, ut quem injuria Christo capiti nostro illata non movet, motus veat saltem contumelia proprio corpori suo illata.

OMNE aliud peccatum: quod ordinariè committunt homines, EXTRA ipsorum corpus est; id est, non peccat committitur in sum corpus, non illud maculant et dehonstant.

QUI AUTEM FORNICATUR, IN CORPUS... Speciatim hic indicat fornicationis malitiam; in hoc nimirum quod

sunt cum spiritu Christi. Unus, non essentialiter, sed accidentaliter, unus, inquam, charitate, voluntatis consensu, gratia et gloria: quae hominem faciunt quasi divinum et Deum, ut cum Deo quasi unus idemque sit spiritus. Ita Ambrosius, Anselm., Eucemianus. Unde ex hoc loco S. Basilii, lib. de vera Virg., demonstrat apostam castam et sanctam esse spousam Dei, eamque in divine imaginis excellentiam transformari, ut cum Deo unus fiat spiritus: atque ex hac cum Deo conjunctione nascitur omnium puritatem, virtutem, incorruptionem, pacem et tranquillitatem. Unitas, inquit Bernardus, spiritus cum Deo hominis cor sursum habentis, proficiens in Deum voluntatis est perfectio. Cum jam non solum vult quae Deus vult, sed sic est non tantum affectus, sed etiam in affectu perfectus, ut non possit velle nisi quod Deus vult: velle autem quod Deus vult, hoc jam simile Deo esse est, etc.

VERS. 18. — Fugite fornicationem. Peccati est vitio fornicationis, fugiendo magis quam repugnando superari. Hunc igitur hostem vincere qui vult, fugiat: id est, ipsas etiam partes et solas hujus generis cogitationes atque phantasmatà penitus ex animo repellat, et horum quoque occasiones sedulo vitet.

Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est, id est, tale quo non peccet in corpus suum,

totum hominem immergit in cloacam. Audi D. Chrysostomum: Quoniam dici non poterat nihil esse pejus fornicatore, aliter id amplificavit, dicens: In fornicatione totum corpus fit secleratum et execrandum: tanquam enim incidens in lebetem immunditiae, sordibusque et inquinamento tinctum, sic polluitur. Fornicator peccat in corpus suum, illud corrumpeo et inquinando praefero summi rationis, ait D. Thomas. Vel, ut idem doctor Angelicus ait ex D. Augustino, quia anima fornicatoris totaliter carni in illo actu subicitur: ita ut nihil aliud possit ibi cogitare, sicut *sicut equus et mulas*, totus caro. Ceteras omitto aliorum interpretationes, quas videre est apud Estium, Cornelium, etc.

Notandum ad intelligentiam.

Sed ex earum varietate adverte, quod interpretes semper laborarint in assignanda speciali ratione, ob quam fornicans peccet in corpus suum. Oecumenius ex Patribus Graecis supra decem enumerat interpretationes: Patres Latini addiderunt et suas. Praeterea adverte quod allatae rationes, vel in actum conjugalem possunt retorqueri; vel ad animam spectant potius quam ad corpus: hinc textum legi et relegi. Legenti et relegenti subit in mentem, quod tamen scribo non affirmans, sed dubitans, et aliquando, si Deo placeat, reflexurus, scilicet, vel hunc versum 18 esse praecedentium conclusionem et sequelam; quasi diceret: Horre et fugite ergo fornicationem, per quam fornicator membra Christi commutans in meretricis membra, peccat et in corpus suum: etenim christianum erat, seu Christi eras, et consequenter sanctum, purum, nobile, et quodammodo divinum: ex christiano autem, ex sancto, nobili et divino facit illud meretricium, vile, sordidum, bestiale; vel esse versum 19 quasi antecedens, ita ut versum 19 sit huius asserti probatio, seu ideò fornicatorem peccare in corpus suum, quia, cum per baptismum Spiritus sancti templum factum sit, polluit illud per fornicationis immunditiam. Hinc conjectura faveat quod iisdem verbis Apostolus fornicationis enormitatem exaggeret per relationem corporum nostrorum ad Spiritum sanctum, quibus ante per relationem ad Jesum Christum: *An nescitis quoniam membra vestra...*

corpus proprium non maculat, non polluit. *Omne peccatum*, id est, plerumque omnia peccata quae ordinariè et communitè faciunt homines, extra corpus sunt. *Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat*: cum qui fornicatur, ut quocumque modo peccat per immunditiam carnalem, peccare in corpus suum, quia deponat illud, et ignominia afficit, excitans in eo brutalem ac fœdam libidinem; quâ nimirum ita prostris absorbetur agnitus, ut in eo actu nihil aliud cogitare possit.

VERS. 19. — *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo?* Promitte faturi in Deum tanti numeris auctorem ingrati et injuriosi, si Spiritum sanctum per fornicationem à vobis expuleritis.

Et non estis vestri, q. d. Vestri ipsorum: id est, non estis vestri juris.

VERS. 20. — *Empi enim estis pretio magno*. Sensus: Non estis juris vestri. Nam servi empti estis, utpote

VERS. 19. — *AN NESCITIS QUONIAM MEMBRA VESTRA...* Alterum argumentum fugiendo fornicationis. Cum per baptismum facti simus templum Spiritus sancti, fornicatio est sacrilega atque impia templa profanatio. Totus homo templum Dei est; mens hominis, quasi aditum templi; animae facultates, basilica; corpus verò, quasi porticus. Hinc, ut ait Tertullianus, lib. de Callu fem. 2, hujus templi aedificatio et antiistia pudicitia est.

QUEM HABETIS A DEO. Auctorem tantum numeris recenseat, ut ingratitudem exaggeret; quasi diceret: Injurius et ingratus est in Spiritum sanctum, qui per gratiam habitat in vobis, et in Deum ipsum, qui Spiritum sanctum misit in vos. Totam itaque sanctissimam Trinitatem specialiter offendit christianus fornicator: Filium, cujus est membrum; Spiritum sanctum, cujus est templum; Patrem, qui Spiritum sanctum nobis dedit, et per Filium nos redemit.

ET NON ESTIS VESTRI, id est, vestri juris. Ultimum argumentum ductum à sacrilegio furto, quod fornicator committit.

VERS. 20. — *EMPI ENIM ESTIS...* scilicet pretio inestimabili, sanguinis Jesu Christi, Filii Dei. Servus emptus maximam domino facit injuriam, si illum, per hoc ipsum quod ejus est, offendant. Caveo ergo ne corpore, quod Domini est, Dominum offendas, sed è contra

GLORIFICATE ET PORTATE... Graec. in corpore vestro et in spiritu vestro, quae sunt Dei. Syr. idem. Portate Deum in corpore, templo quod inhabitat.

Notandum ad intelligentiam.

Nemo miretur quod Apostolus ad Corinthios scribens, tam acriter in fornicationem invehat: Corinthi civitas erat Veneri dicata, in qua scortationum et turpitudinum erat non tantum omnis licentia, sed et honor. Collyris, daemon, apud Corinthios colitur, praeses effeminatorum et impudicorum, ait Suidas verbo *Collyris*. Fanum Veneris Corinthi illa fuit locuples, ut plures quam mille haberet sacrorum famularum meretrices, quas dea, viri mulieresque dedicant, ait Strabo, lib. 9, et Herodotus in Clis. Insuper mille quotidie selectissima ex totâ Graeciâ et Asia puellae omnibus adventantibus prostituebantur: quod pretio redempti, sanè permagno et inestimabili, nempè sanguine Filii Dei. Quamobrem vos ipsos et corpora vestra tantum rem pretiosam debetis intemerata servare Dominum vestro. Quasi dicat: Magni aestimatis, magni facite vestra Corpora. Ne corpus tuum vilipendas, ne gratis vendas, imò maxime deas. Hæc est enim gloria Dei, si magni fiant illa corpora, quae Deus tanto sibi pretio comparavit, scilicet sanguine suo.

GLORIFICATE, ET PORTATE Deum in corpore vestro, eustum illud servando in obsequium spiritus et Dei. GLORIFICAMUS Deum in corpore nostro, tanquam templo ejus, quando servamus illud purum ab omni immunditia, et ornatum bonis operibus. Per hæc enim Deus glorificatur apud homines, secundum illud Math. 5: *Sic facite lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Portamus autem Deum in corpore nostro, quando corpus totum obsequio Dei mancipamus. Mancipiora sumpta à jumentis, quae portant sessorem, et ad eum voluntatem moventur.

illa honori et pietati ducebant, putantes se hoc modo felix sibi matrimonium captare. Vide Cornelium à Lapide, in fine 6 cap., et in cap. 11, v. 3; Tirinum, in fine 6 cap.; Fromondum, in praefatione. Hinc non minoribus indigebant argumentis, quibus à fornicatione arcerentur. Corinthiari, idem ac scortari, lascivire, genio et libidini indulgere. Hinc: *Non enim homini contingit adire Corinthum*, quia est magnum ab amatis suis exigebant.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et in praxim redigenda.

1. Nota divi Pauli mentem circa lites, octo primis versibus expressam, ut omnem quantum poteris, litem vites. Vide etiam dicta v. 15.

2. Nota quod v. 10 dictum est de hereditate Dei possidendâ à Dei filiis, Deoque similibus, justis et sanctis; non autem à spuris, aliis nequam, et Deo dissimilibus. Hincque studeo Deo similis esse, sanctus, justus, peccatum horrens, omne bonum cogitans, amans, faciens. Omnia Dei praecepta tendunt ad hæc nostram moralem cum Deo similitudinem efficiendam; seu ut Deo similes nos in moribus efficiant. Malum prohibent, quod Deus, ipsa sanctitas, horret. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris.* Habac. c. 1, v. 15. Bonum, sanctitatem, justitiam præcipiunt, quia Deus ipsa bonitas, ipsa justitia, ipsa sanctitas est. Unumquodque Dei præceptum quadam divine sanctitatis est declaratio, quam imitemur, ut sancti simus, sicut et ipse sanctus est. Ad hæc eandem similitudinem procurandam ten-

CAPUT VII.

1. De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere.

2. Propter fornicationem autem, unusquisque suam uxorem habeat, et utraqueque suum virum habeat.

3. Uxori viri debitum reddat: similiter autem et uxor viro.

4. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

5. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum reverimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.

6. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.

7. Volo enim omnes vos esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium duntaxat habet ex Deo; alius quidem sic, alius verò sic.

8. Dico autem non nuptis et viduis: Bonum est illis si sic permanent, sicut et ego.

9. Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere quam uri.

10. Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præceptio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.

11. Quod si discesserint, nubere nunquam, aut viro suo reconciliari; et vir uxorem non dimittat.

12. Nam ceteris ego dico, non Dominus: Si quis

tionem arcerentur. Corinthiari, idem ac scortari, lascivire, genio et libidini indulgere. Hinc: *Non enim homini contingit adire Corinthum*, quia est magnum ab amatis suis exigebant.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et in praxim redigenda.

1. Nota divi Pauli mentem circa lites, octo primis versibus expressam, ut omnem quantum poteris, litem vites. Vide etiam dicta v. 15.

2. Nota quod v. 10 dictum est de hereditate Dei possidendâ à Dei filiis, Deoque similibus, justis et sanctis; non autem à spuris, aliis nequam, et Deo dissimilibus. Hincque studeo Deo similis esse, sanctus, justus, peccatum horrens, omne bonum cogitans, amans, faciens. Omnia Dei praecepta tendunt ad hæc nostram moralem cum Deo similitudinem efficiendam; seu ut Deo similes nos in moribus efficiant. Malum prohibent, quod Deus, ipsa sanctitas, horret. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris.* Habac. c. 1, v. 15. Bonum, sanctitatem, justitiam præcipiunt, quia Deus ipsa bonitas, ipsa justitia, ipsa sanctitas est. Unumquodque Dei præceptum quadam divine sanctitatis est declaratio, quam imitemur, ut sancti simus, sicut et ipse sanctus est. Ad hæc eandem similitudinem procurandam ten-

3. Nota rationes quibus Apostolus in septem ultimis versibus Corinthios fideles avertit à fornicatione; et horrebis peccatum, christianum, Christo: imò tot sanctissime Trinitati maxime injuriosum: christiano, quem ex sancto et divino facit sordidum et animalem, et quasi bestialium; Christo, cujus membra facit metreticia; Deo, quod offendit per hoc ipsum quod Dei est.

CHAPITRE VII.

1. Pour ce qui regarde les choses dont vous m'avez écrit, je vous dirai qu'il est avantageux à l'homme de ne toucher aucune femme.

2. Néanmoins, pour éviter la fornication, que chaque homme vive avec sa femme, et chaque femme avec son mari.

3. Que le mari rende à sa femme ce qu'il lui doit, et la femme ce qu'elle doit à son mari.

4. Le corps de la femme n'est point en sa puissance, mais en celle de son mari: de même le corps du mari n'est point en sa puissance, mais en celle de sa femme.

5. Ne vous refusez point l'un à l'autre ce devoir, si ce n'est du consentement de l'un et de l'autre, pour un temps, afin de vous exercer à l'oraison; et ensuite vivez ensemble comme auparavant, de peur que la diabolité que vous avez à garder la continence ne donne lieu à Satan de vous tenter.

6. Or je vous dis ceci par condescendance, et non par commandement.

7. Car je voudrais que vous fussiez, tous comme moi; mais chacun a son don particulier, selon qu'il le reçoit de Dieu, l'un d'une manière, et l'autre d'une autre.

8. Pour ce qui est de ceux qui ne sont plus dans les liens du mariage, et des veuves, je leur déclare qu'il leur est bon de demeurer dans cet état, comme j'y demeure moi-même.

9. Si néanmoins ils sont trop faibles pour garder la continence, qu'ils se marient; car il vaut mieux se marier que d'être brûlé.

10. Quant à ceux qui sont mariés, ce n'est pas moi, mais le Seigneur, qui leur fait ce commandement: Que la femme ne se sépare point d'avec son mari.

11. Si elle s'en est séparée, qu'elle demeure sans se marier, ou qu'elle se reconforte avec son mari; et que le mari de même ne quitte point sa femme.

12. Pour ce qui est des autres, ce n'est pas le Seigneur, mais c'est moi qui leur dis: Que si un fidèle a